

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету
геології, географії, рекреації і туризму
(вказати назву структурного підрозділу)

Катерина КРАВЧЕНКО
(вказати П.І.Б керівника)

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти

другий (магістерський) рівень

галузь знань

А. Освіта

(шифр і назва)

Спеціальність

A4.07. Середня освіта (Географія).

(шифр і назва)

освітня програма **Географія, Людина і природа, екскурсійна робота,**

(шифр і назва)

спеціалізація

(шифр і назва)

вид дисципліни

обов'язкова

(обов'язкова / за вибором)

Факультет

геології, географії, рекреації і туризму

2025/ 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“27” серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

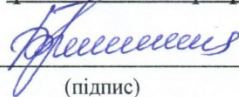
Куліш С.М. д. пед. наук, професор кафедри фізичної географії та картографії

Шуліка Б.О. к. геогр. наук, доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол від “26” серпня 2025 року № 15

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

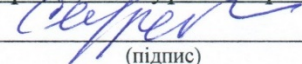
(підпис)

Анатолій БАЙНАЗАРОВ

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантами освітньо-професійних та наукових програм:

Гарант ОПП «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота»

(підпис)

Сергій КУЛІШ

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “27” серпня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії
факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Юлія ПРАСУЛ

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Глобальні проблеми сучасності» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра, спеціальності: А4.07. Середня освіта (Географія):

✓ «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота»,

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Глобальні проблеми сучасності» є розкриття змісту сучасних глобальних проблем, оцінка їх впливу на життя й діяльність людського суспільства, характеристика негативних явищ, які фіксуються на планеті внаслідок природних процесів та антропогенної діяльності та визначення шляхів їх подолання.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- отримання студентами знань із сутності глобальних проблем сучасності;
- визначення тенденцій у динаміці глобальних проблем;
- оцінка впливу глобальних проблем сучасності на життєдіяльність людського суспільства, його розвиток та безпеку;
- визначення причин виникнення глобальних проблем, аналіз їх регіональних відмінностей та оцінка факторів антропогенного впливу;
- класифікація глобальних проблем сучасності;
- ознайомлення студентів з основними положеннями концепцій Нового міжнародного економічного порядку та Сталого розвитку, міжнародними нормативно-правовими документами з співіснування політичних та гео економічних систем і охорони природного середовища планети;
- визначення можливих шляхів з подолання глобальних проблем сучасності.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна дисципліна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
-	1-й
Семестр	
-	1-й / 2-й

Лекції	
-	6 год
Практичні, семінарські заняття	
-	4 год
Самостійна робота	
-	110 год
Індивідуальні завдання	
- год	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

Загальні компетентності:

ЗК01. Володіння науковим світоглядом; знання основних теорій, концепцій, вчень, які формують наукову картину світу; вміння відстоювати власні наукові погляди.

ЗК08. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина, на основі етичних міркувань (мотивів) відносно інших людей і відносно природи (принципи гуманізму, етики, біо-, еко- та генетики). Визнання морально-етичних аспектів досліджень і необхідності інтелектуальної доброчесності, а також професійних кодексів поведінки (емоційно-етична компетентність).

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК01. Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

Згідно до вимог освітньо-професійних програм студенти повинні досягти таких результатів навчання (ПР):

ПК01. Здатність демонструвати знання змісту фундаментальних і спеціальних дисциплін про геосфери, географічні явища та процеси, аналізувати їх з точки зору фундаментальних теорій та концепцій географічної науки на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному), методології дослідження; здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.

ПК02. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному) (мовно-комунікативна компетентність, інформаційно-цифрова компетентність).

ПК04. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах; пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей у світі, регіонах, країнах.

ПК05. Здатність застосовувати основні методи географічних досліджень, загальнонаукові методи, методи і методики професійної педагогіки, психології, методики навчання географії у профільній школі (предметно-методична компетентність).

ПК06. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України, її окремих адміністративних одиниць.

ПК08. Здатність демонструвати знання про структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку, значення для суспільства.

Через систему знань та умінь:

Знання:

- перелік глобальних проблем сучасності та їхню класифікацію;
- сутність глобальних проблем, причини їх виникнення;
- вплив глобальних проблем сучасності на життєдіяльність людського суспільства та природного середовища планети;
- основні положення концепцій Нового міжнародного економічного порядку, Сталого соціально-економічного розвитку, їхнє значення та роль в подоланні глобальних проблем сучасності;
- міжнародні угоди з мирного співіснування країн світу, протистояння міжнародній злочинності, тероризму, охороні природного середовища планети;
- вплив глобальних проблем сучасності на Україну, її можливий внесок в їх подолання.

Уміння:

- здійснювати аналітичний огляд глобальних проблем сучасності, здійснювати оцінку їх впливу на життєдіяльність людського суспільства та природне середовище планети;
- визначити методи, за допомогою яких можливе дослідження глобальних проблем сучасності та прогнозування їх розвитку;
- користуватися економіко-математичним моделюванням та іншими дослідницькими методами для визначення причинно-наслідкові залежності між окремими явищами сучасних проблем людства, їх трендів та прогнозу розвитку;
- аналізувати сучасні явища економічного життя у глобальному вимірі, оцінювати їх позитивні та негативні боки, з позицій можливого впливу на стан сучасних проблем людства;

– визначати шляхи подолання глобальних проблем людства та давати їм оцінку.

1.8. Пререквізити: вказати перелік дисциплін, що передують вивченню даної дисципліни: На основі Єдиного фахового вступного випробування, Єдиного вступного іспиту. Або дисципліни природничого спрямування: Вступ до фаху, Фундаментальні проблеми землезнавства.

2. Тематичний план навчальної роботи

Розділ 1. Походження та чинники глобальних проблем сучасності, їх класифікація

Тема 1. Фактори, що зумовлюють глобальні проблеми людства, та причини їх виникнення

Глобалізація та її вплив на появу глобальних проблем та викликів людству. Дефіцити традиційних ресурсів. Посилення демографічного дисбалансу та пов'язаного з ним старіння націй. Розповсюдження ризиків для здоров'я населення у зв'язку з погіршенням екологічної ситуації. Суттєве зростання соціальної нерівності серед населення країн світу. Розповсюдження транскордонної злочинності й тероризму.

Тема 2. Класифікація глобальних проблем сучасності

Головні проблеми сучасності та їх класифікація. Інтерсоціальні проблеми та їх склад: проблема війни і миру, проблема подолання відсталості країн, що розвиваються, створення оптимальних умов для соціального прогресу всіх народів. Проблеми політичного та соціально-економічного змісту (існують в системі «людина-суспільство»), пов'язані з подоланням соціальних, політико-соціальних і соціально-економічних проблем. Проблеми системи «суспільство-природа»: водогосподарська проблема, енергетична проблема, сировинна проблема, проблема використання та охорони Світового океану, проблема освоєння космосу.

Тема 3. Міжнародні організації та їх роль у дослідженні глобальних проблем сучасності, міжнародні угоди як інструмент їх вирішення.

ООН та її структурні організації та їх внесок в дослідження й вирішення глобальних проблем сучасності. «Римський клуб» та його внесок у вивчення глобальних проблем та шляхів їх подолання. Роль та значення ВЕФ. Міжнародні організації, діяльність яких спрямовується на вирішення сучасних проблем людства глобального та регіонального рівнів. Міжнародні угоди, що спрямовані на подання проблем сучасності. Концепція сталого соціально-економічного розвитку. Основні положення Концепції нового економічного порядку. Паризька угода з клімату. Стан їх реалізації.

Розділ 2. Інтерсоціальні глобальні проблеми (міжнародні проблеми, що існують в системі «суспільство – суспільство»)

Тема 4. Проблеми миру та роззброєння

Сутність проблеми. Передумови виникнення. Військові витрати у сучасному світі. Вогнища військових конфліктів: географія, причини, наслідки. Шляхи вирішення проблеми.

Тема 5. Тероризм, наркобізнес, міжнародна злочинність

Види, цілі та методи тероризму. Складові боротьби з тероризмом згідно з положеннями Ради безпеки ООН. Нелегальний наркобізнес як злочинний вид міжнародної діяльності та передумова локальних збройних конфліктів. Основні чинники розвитку наркобізнесу. Лідери глобального ринку наркотичних речовин. Шляхи подолання проблеми.

Тема 6. Проблема відсталості слаборозвинених країн

Стратифікація доходів у сучасному світі. Соціально-економічна нерівність. Класифікація країн за рівнем національного доходу. «Порочне коло бідності». Індекс людського розвитку у розрізі країн світу. Новий міжнародний економічний порядок як інструмент вирішення проблеми.

Розділ 3. Глобальні проблеми в системі «людина-суспільство»

Тема 7. Демографічна проблема (проблеми: зростання загальної чисельності населення та його депопуляції)

Постулати Т. Мальтуса про принципи зростання народонаселення та їх критика. «Римський клуб» про проблему перенаселення. Сутність глобальної демографічної проблеми. Причини її виникнення. Типи відтворення населення та їх прояв в країнах «Центру» і «Периферії». Заходи з планування сім'ї згідно програмам ООН та їх реалізація в країнах, що розвиваються. Оптимістичний та песимістичний прогнози розвитку демографічної ситуації на планеті у перспективі. Урбанізація та її негативні наслідки. Шляхи вирішення глобальної демографічної проблеми.

Тема 8. Проблеми охорони здоров'я, освіти, культури

Найбільш розповсюджені та небезпечні захворювання сучасного людства. Поняття «глобальна освіта» та її рівні. «Економіка» знань: особливості та проблеми розвитку. Проблема «втечі умів». Криза культури. Вестернізація, її позитивні та негативні наслідки. Шляхи вирішення проблем.

Тема 9. Етнічні проблеми, між конфесіональні конфлікти та проблема трайбалізму

Місце етноконфесійної проблематики в сучасному світі. Передумови та чинники виникнення глобальної проблеми. Сепаратизм як регіональний прояв етноконфесіональних конфліктів та трайболізму. Шляхи подолання проблеми.

Розділ 4. Глобальні проблеми в системі «суспільство-природа»

Тема 10. Глобальна проблема енергетичної безпеки

Роль енергетичної схеми у розвитку глобальної економіки. Причини виникнення глобальної проблеми енергетичної безпеки, її регіональні прояви. Шляхи подолання проблеми.

Тема 11. Водогосподарська проблема сучасності

Сутність водогосподарської проблеми. Передумови та чинники її виникнення. Регіональні особливості прояву проблеми. «Водні війни» ХХІ століття. Міжнародні нормативно-правові документи про використання водних ресурсів. Поняття про «віртуальну воду». Шляхи подолання проблеми.

Тема 12. Проблема використання та охорони земельних ресурсів

Земельні ресурси світу та їхня структура. Проблеми деградації ґрунтів та опустелювання. Міжнародні угоди про використання й охорону земельних ресурсів світу. Шляхи підвищення раціонального використання земельних ресурсів та їх охорони.

Тема 13. Глобальна продовольча проблема

Сучасні тенденції у продовольчій сфері. Рівні інтенсифікації сільськогосподарського виробництва у розрізі країн світу. Головні експортери та імпортери сільськогосподарської продукції. Географія голоду. Основні умови підвищення якості та безпеки продовольчої системи.

Тема 14. Глобальні проблеми сучасності й Україна

Україна в сучасній системі інтерсоціальних проблем. Проблеми України в системі «людина-суспільство». Проблеми України в системі «суспільство-природа». Україна й глобальна продовольча проблема. Можливості країни у вирішенні даної проблеми на глобальному рівні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма (дистанційна)					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	ср		л	пр	лаб	інд	ср
1												
Розділ 1. Походження та чинники глобальних проблем сучасності, їх класифікація												
Тема 1. Фактори, що зумовлюють глобальні проблеми людства, та причини їх виникнення	-	-	-	-	-	-	6	1				5
Тема 2. Класифікація глобальних проблем сучасності	-	-	-	-	-	-	6	1				5
Тема 3. Міжнародні організації та їх роль у дослідженні глобальних проблем сучасності, міжнародні угоди як інструмент їх вирішення	-	-	-	-	-	-	8		1			7
Разом за розділом 1	-	-	-	-	-	-	20	2	1			17
Розділ 2. Інтерсоціальні глобальні проблеми (міжнародні проблеми, що існують в системі «суспільство – суспільство»)												
Тема 4. Проблеми миру та роззброєння	-	-	-	-	-	-	6					6
Тема 5. Тероризм, наркобізнес, міжнародна злочинність	-	-	-	-	-	-	6	1				5
Тема 6. Проблема відсталості слаборозвинених країн	-	-	-	-	-	-	6		1			5
Разом за розділом 2	-	-	-	-	-	-	18	1	1			16

**Розділ 3. Глобальні проблеми
в системі «людина-суспільство»**

Тема 7. Демографічна проблема (проблеми: зростання загальної чисельності населення та його депопуляції)	-	-	-	-	-	-	10	1	1			8
Тема 8. Проблеми охорони здоров'я, освіти, культури	-	-	-	-	-	-	8					8
Тема 9. Етнічні проблеми, між конфесійні конфлікти та проблема трайбалізму	-	-	-	-	-	-	8					8
Разом за розділом 3	-	-	-	-	-	-	26	1	1			24

**Розділ 4. Глобальні проблеми
в системі «суспільство-природа»**

Тема 10. Глобальна проблема енергетичної безпеки	-	-	-	-	-	-	11					11
Тема 11. Водогосподарська проблема сучасності	-	-	-	-	-	-	11	1				10
Тема 12. Проблема використання та охорони земельних ресурсів	-	-	-	-	-	-	11	1				10
Тема 13. Глобальна продовольча проблема	-	-	-	-	-	-	11					11
Тема 14. Глобальні проблеми сучасності й Україна	-	-	-	-	-	-	12		1			11
Разом за розділом 4	-	-	-	-	-	-	56	2	1			53
Усього годин	-	-	-	-	-	-	120	6	4			110

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ДФН	Кількість годин ЗФН
1	Класифікація глобальних проблем сучасності.	-	-
2	Міжнародні організації та їх роль у дослідженні глобальних проблем сучасності, міжнародні угоди як інструмент їх вирішення	-	1
3	Тероризм, наркобізнес, міжнародна злочинність.	-	-
4	Проблема відсталості слаборозвинутих країн	-	1
5	Демографічна проблема (проблеми: зростання загальної чисельності населення та його депопуляції)	-	1
6	Проблеми охорони здоров'я, освіти, культури	-	-
7	Етнічні проблеми, між конфесіональні конфлікти та проблема трайбалізму	-	-
8	Глобальна проблема енергетичної безпеки	-	-
9	Водогосподарська проблема сучасності	-	-
10	Проблема використання та охорони земельних ресурсів	-	-
11	Глобальні проблеми сучасності й Україна	-	1
	Разом	-	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин ДФН	Кількість годин ЗФН
1	Опрацювання питань з теми «Фактори, що зумовлюють глобальні проблеми людства, та причини їх виникнення»	-	5
2	Опрацювання питань з класифікації глобальних проблем сучасності	-	5
3	Опрацювання питань з ролі та значення міжнародних організації у дослідженні глобальних проблем сучасності, міжнародні угоди як інструмент їх вирішення	-	7
4	Опрацювання питань з проблеми відвернення війни як конфлікту та способи збереження миру	-	6
5	Опрацювання питань з теми «Тероризм, наркобізнес, міжнародна злочинність». Виявлення міжнаціональних конфліктних відношень.	-	5
6	Опрацювання питань з проблеми відсталості слаборозвинених країн, стратиграфії доходів населення	-	5

	(бідність та низький рівень життя населення країн, що розвиваються).		
7	Опрацювання питань з глобальної проблеми народонаселення світу та його міграції	-	8
8	Опрацювання питань з теми «Проблеми охорони здоров'я, освіти, культури»	-	8
9	Опрацювання питань з теми «Етнічні проблеми, між конфесіональні конфлікти та проблема трайбалізму»	-	8
10	Опрацювання питань з паливно-енергетичної проблеми людства	-	11
11	Опрацювання питань з водогосподарської проблеми людства	-	10
12	Опрацювання питань з проблеми використання та охорони земельних ресурсів у світі	-	10
13	Опрацювання питань з продовольчої проблеми людства та шляхів її подолання	-	11
14	Опрацювання питань з участі України у вирішенні глобальних проблем сучасності	-	11
	Разом	-	110

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

У викладанні дисципліни використовуються наступні методи навчання. Лекції з презентаціями, семінарські заняття. Самостійна робота студентів згідно з програмою курсу здійснюються шляхом перевірки виконаних завдань, а також перевірка самостійної роботи студентів за допомогою поточної перевіркової роботи.

Лекції відповідно до наказу ректора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна проводяться дистанційно у форматі відеоконференції (платформи Zoom, Google Meet). Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365. Консультації індивідуальні та групові відбуваються з використанням месенджера WhatsApp.

8. Методи контролю

Контрольні заходи проводяться з метою оцінки рівня підготовки студентів з дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюються у вигляді поточного та підсумкового семестрового контролю (заліку).

Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент для зарахування поточного контролю, становить 20 балів.

Умови допуску студента до підсумкового семестрового контролю (заліку): виконання практичної роботи та виконання двох доповідей із заданої теми.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він здійснюється під час проведення заліків в письмовій формі. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – 90 хвилин. У разі використання заборонених джерел студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання							Залікова робота	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Відвідування занять	Разом		
10	10	10	10	15	5	60	40	100

Поточний контроль – 60 балів.

З них:

- активна робота на семінарських заняттях – 10 балів;
- дві доповіді (з презентаціями) із заданої теми – 30 балів;
- контрольна робота – 15 балів.

Підсумковий контроль / залікова робота – 40 балів.

З них:

- відповіді на 4 теоретичні питання – 20 балів;
- максимальна оцінка ставиться у разі наведення повної і обґрунтованої відповіді на запитання;
- 4 бали – питання розкрито цілком правильно, але є деякі неточності в обґрунтуванні відповіді;
- 3 бали - питання розкрито цілком правильно, але не обґрунтоване,
- 2 бали – питання розкрито частково;
- 1 бал – вірно виконана частина завдання складає менше половини від запропонованого,
- 0,5 бали – є лише спроба відповіді.
- тестові завдання – 20 балів.

За підсумками поточного і підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно. Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент для одержання заліку, становить 50 балів.

Критерії оцінювання

Доповіді на семінарах. 2 по 15 б (30 б).

- ✓ Повне та детальне розкриття заданої теми з презентацією, та відповіді на запитання викладача і одногрупників – 13-15 б.
- ✓ Повне та детальне розкриття заданої теми з презентацією, без відповідей на питання – 9-12 б.
- ✓ Часткове розкриття заданої теми з презентацією без відповідей на питання – 5-8 б.
- ✓ Доповідь з презентацією, що майже не розкривають заданої теми – від 1 до 4 б.
- ✓ Не виконана доповідь – 0 б.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті (літні школи, онлайн-курси, тренінги обсягом не менше 4 кредитів з указаними результатами навчання, які є тотожними до указаних у робочій програмі дисципліни), проводиться до початку 2 семестру відповідно до Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті.

Під час вивчення дисципліни за результатами підготовки публікацій або доповіді відповідно до тем дисципліни на конференціях за наявності підтверджувального сертифікату здобувач може отримати 10 балів додатково до загальної суми поточних балів (сертифікат, підтвердження ролі доповідача тощо прикріплюються у розділі «Неформальна освіта» на сторінці курсу на платформі Moodle) або за умови співпадіння з певними видами робіт, здобувач освіти отримує бали відповідно до даної РПНД та звільняється від виконання певних елементів поточного контролю, який може бути зарахований без додаткового опрацювання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70 – 89	
50 – 69	
1 – 49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Глобальні проблеми сучасності : підручник / [кол. авт.]; за ред. В. С. Бакірова (голова), А. П. Голікова, О. А. Довгаль, В. А. Пересадько, В. І. Сідорова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. – 632 с. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/16ca5c73-0212-44a3-83ff-48c87d022f4c>

2. Глобальні проблеми сучасності : методичні рекомендації до вивчення дисципліни для здобувачів вищої освіти за спеціальностями А4 «Середня освіта (Географія)», 6 «Географія та регіональні студії», Е4 «Науки про Землю» [Електронний ресурс] / уклад. : С. М. Куліш, Б. О. Шуліка. – Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2025. – 49 с. (PDF) URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/def056fa-3a66-4b54-9b6d-cdb4067f4e95>

3. Голіков А. П. Глобальна демографічна проблема: стан та перспективи / Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, сер. «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм», Вип. 5. – Харків. – 2016. – С. 6-13.

4. Книш М. М. Політико-географічна глобалістика. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014.

5. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.

6. Світова економіка : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 268 с.

7. Просторові аспекти глобальних проблем людства // Голіков А. П та ін. Вступ до економічної і соціальної географії: підручник / А. П. Голіков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – С. 292-314.

8. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А. С. Філіпенко. – К. : Знання, 2007. – 670 с.

Допоміжна література

1. Лукашевич В. М. Глобалістика : навч. посібник / В. М. Лукашевич; [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – 440 с.

2. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / С. Гантінгтон; [пер. з англ.]. – Львів : Кальварія, 2006. – 473 с.

3. Масляк П. О. Країнознавство : підручник / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

4. Олійник Я. Глобальні проблеми людства: контексти виникнення [Текст] / Я. Олійник, А. Степаненко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. – № 38. – С. 3-4.

5. Фідря Н. Глобальні проблеми людства та ідея сталого розвитку суспільства // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2005. – № 33. – С. 17-21.

6. Філософія глобальних проблем сучасності [Текст] : навч. посіб. / В. Х. Арутюнов, В. М. Свінцицький ; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2008. – 176 с.

7. Філософія глобальних проблем сучасності [Текст] : монографія / В. П. Капітон, О. В. Капітон, В. В. П'ятун ; Дніпропетр. держ. фін. акад. – Д. : ДДФА, 2010. – 373 с.

8. Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations / ed. By J. Baylis, St. Smith. – N.Y., 1997. – P. 720.

9. Castree N. A Dictionary of Human Geography / N. Castree, R. Kitchin, A. Rogers. – Oxford : Oxford University Press, 2013. – 592 p.
10. Fellmann J. Human Geography : Landscapes of human activities / J. Fellmann, A. Getis, J. Getis ; [10th ed.]. – Boston : McGraw Hill, 2009. – 546 p.
11. International Encyclopedia of Human Geography in 12 volumes. – Amsterdam : Elsevier, 2009.
12. Timothy J. Fik. The Geography of Economic Development. Regional Changes, Global Challenges / Fik J. Timothy; [2th ed.]. – Boston, 2000. – 294 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Віденська Конвенція про охорону озонowego шару [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1985/01.php>.
2. Декларація Ріо-де-Жанейро Конференції ООН з навколишнього середовища й розвитку [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1992/07.php>
3. Декларація тисячоліття ООН [Електронний ресурс] // <https://www.unesco.org/en>
4. Електронна бібліотека антиглобалістської тематики [Електронний ресурс] // <http://www.imperativ.net/news/library.htm>.
5. Звіти Світового банку про світовий розвиток [Електронний ресурс] // <http://www.worldbank.org>.
6. Йоганнесбурзька декларація [Електронний ресурс] // http://www.un.org/conferen/wssd/docs/decl_wssd.pdf.
7. Кіотський протокол до Рамочної конвенції ООН про зміну клімату [Електронний ресурс] // http://www.wwf.com/about/what_we_do/climate/kyoto
8. Монреальський протокол з речовин, що руйнують озонний шар [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1987/01.php>.
9. Офіційний сайт Інституту проблем глобалізації [Електронний ресурс] // <http://www.imperativ.net/iprog/deliagin.htm>.
10. Офіційний сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища України [Електронний ресурс] // <http://www.menr.gov.ua/cgi-bin/go>.
11. Офіційний сайт ООН [Електронний ресурс] // <http://www.un.org>.
12. Офіційний сайт Римського клубу [Електронний ресурс] // <http://www.clubofrome.org>.
13. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки [Електронний ресурс] // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-вр#Text>
14. Серія статей про проблеми й форми глобалізаційного розвитку світу [Електронний ресурс] // <http://www.patriotica.com/subjects/globalisation.html>
15. Стокгольмська Декларація ООН із проблем навколишнього середовища [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1972/04.php>